



ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

## ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

07/11/2022

### Τα ισχυρά χαρτιά της Κρήτης σε ένα περιβάλλον προκλήσεων

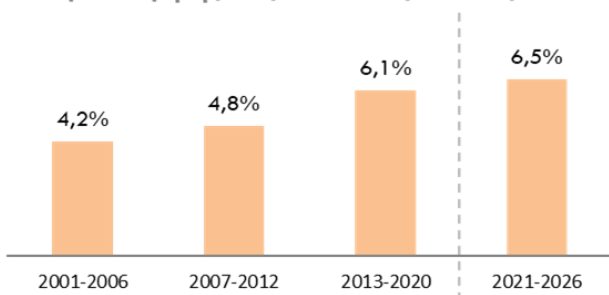
Την επιτυχημένη τουριστική περίοδο για το 2022, τις προβλέψεις, τα σχέδια και τις επενδυτικές προοπτικές για το μέλλον, συζήτησε η Διοίκηση της Εθνικής Τράπεζας με πελάτες της, μετά από μια σειρά επισκέψεων σε νησιά των Κυκλάδων αλλά και στην Κρήτη.

Κατά τη συνάντηση με πελάτες της Τράπεζας στην Κρήτη, ο Παύλος Μυλωνάς, Διευθύνων Σύμβουλος της Εθνικής Τράπεζας, ανέφερε ότι παρότι η τουριστική περίοδος πήγε πολύ καλά, η διεθνής συγκυρία μας εκπλήσσει δυσάρεστα. Σημείωσε ωστόσο ότι τόσο η ελληνική οικονομία όσο και η Εθνική Τράπεζα, ξεκινούν το χειμώνα από ένα σχετικά καλό σημείο εκκίνησης. Σχετικά με την Εθνική Τράπεζα τόνισε ότι διαθέτει πλέον ισχυρό ισολογισμό, ενώ έχει αλλάξει σημαντικά ο τρόπος λειτουργίας της, με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών της.

Επιπλέον, η Deputy Chief Economist της Τράπεζας, κ. Τζέσου Βουμβάκη παρουσίασε μία εις βάθος ανάλυση όσον αφορά το δρόμο ανάπτυξης της Κρήτης, μέσω της αξιοποίησης των συγκριτικών του πλεονεκτημάτων στα πλαίσια του νέου ευρύτερου περιβάλλοντος που σταδιακά σχηματοποιείται.

Με βασικό στήριγμα τον τουρισμό και τον αγροδιατροφικό τομέα, η Κρήτη κατάφερε να βγει από την κρίση της πανδημίας με ενισχυμένα μερίδια στις διεθνείς αγορές. Οι τουριστικές της επιδόσεις της κατά το πρώτο 8μηνο του 2022 προσέγγισαν τα επίπεδα του 2019 (93% του 2019 σε διανυκτερεύσεις ξένων τουριστών, έναντι 89% στη λοιπή Ελλάδα και 86% στη Μεσόγειο), ενώ ανοδικά κινήθηκαν οι εξαγωγές αγαθών (με την Κρήτη να αυξάνει το μερίδιό της στην ΕΕ κατά 10%).

Μερίδιο Κρήτης στις επενδύσεις Ελλάδας



Στην τρέχουσα συγκυρία έντονων προκλήσεων (με υψηλές πληθωριστικές πιέσεις και χαμηλή καταναλωτική εμπιστοσύνη σε κύριες ευρωπαϊκές αγορές), η Κρήτη διατηρεί δυναμικές προοπτικές και υψηλό επενδυτικό ενδιαφέρον. Ειδικότερα, βάσει ερευνών της ΕΤΕ, η δυναμική επενδυτική ορμή της χώρας (με ενεργά σχέδια ανάπτυξης για το 60% των ελληνικών ΜμΕ, έναντι 45% την προηγούμενη δεκαετία), εμφανίζεται ακόμα πιο έντονη στην

Κρήτη. Συγκεκριμένα, το μερίδιο της Κρήτης στις επενδύσεις της χώρας εκτιμάται ότι θα συνεχίσει τη σταθερά ανοδική του πορεία κατά την επόμενη πενταετία, προσεγγίζοντας το 6,5% (από 4,2% στις αρχές της δεκαετίας του 2000).

Σε πιο μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, οι προοπτικές του τόπου δείχνουν ακόμα πιο ευνοϊκές, οι προκλήσεις του σημερινού περιβάλλοντος υπάρχουν τα εχέγγυα να μετατραπούν σε ευκαιρίες. Παράμετρο-κλειδί αποτελεί η κινητοποίηση του ευρωπαϊκού μηχανισμού όσον αφορά την παροχή έκτακτων κονδυλίων (μέσα από τα προγράμματα του Ταμείου Ανάκαμψης και του ενεργειακού σχεδίου REPowerEU). Συγκεκριμένα, σημαντική είναι η βαρύτητα που δίνεται στην αναβάθμιση υποδομών (απορροφώντας σχεδόν το 1/3 των διαθέσιμων πόρων), δίνοντας έτσι την ευκαιρία στην Ελλάδα να περιορίσει την υστέρησή της έναντι της Ευρώπης. Σημειώνεται ότι οι επενδύσεις υποδομών στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία ήταν περίπου 5% του ΑΕΠ ετησίως έναντι άνω του 6% κατά μέσο όρο στην ΕΕ, δημιουργώντας έτσι ένα σωρευτικό επενδυτικό κενό υποδομών άνω των €30 δις.

Με βάση εκκίνησης τους διαθέσιμους αυτούς πόρους για την αναβάθμιση υποδομών, η Κρήτη μπορεί να κεφαλαιοποιήσει τις τρέχουσες εξελίξεις και να αξιοποιήσει τη γεωγραφική της θέση στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων για να καταστεί οικονομικός κόμβος τόσο για την χώρα όσο και για την Ευρώπη.



Σχηματοποιώντας την πορεία ανάπτυξης της Κρήτης σε μορφή πυραμίδας, οι κρίσιμες αυτές υποδομές τοποθετούνται στη βάση της και σε αντιστοιχία με τους πυλώνες του Ταμείου Ανάκαμψης κατατάσσονται σε τρεις πυλώνες:

✓ *Ενεργειακός κόμβος:* Με την πράσινη μετάβαση να αποτελεί βασική προτεραιότητα της ευρωπαϊκή πολιτικής και την πρόσφατη γεωπολιτική κρίση να δημιουργεί άμεση ανάγκη για ανεξάρτηση

από ρωσικές εισαγωγές ενέργειας (σχεδόν ¼ της ευρωπαϊκής κατανάλωσης ενέργειας προ κρίσης), ο ενεργειακός χάρτης της Ευρώπης ανασχεδιάζεται ενώ οι στόχοι για ΑΠΕ γίνονται ακόμα πιο φιλόδοξοι. Στο νέο αυτό περιβάλλον, το υψηλό αιολικό δυναμικό της Κρήτης αποκτά βαρύνουσα σημασία, ενώ παράλληλα η ανακατεύθυνση των ροών ενέργειας με στόχο την ενεργειακή ασφάλεια της ΕΕ καθιστά τις διεθνείς ηλεκτρικές συνδέσεις με κέντρο την Κρήτη ύψιστης σημασίας.

- ✓ *Ψηφιακός κόμβος:* Με την παγκόσμια οικονομία να κινείται με γρήγορους ρυθμούς ψηφιοποίησης και τις ανάγκες για μεταφορά δεδομένων να ακολουθούν εκρηκτική πορεία, υποβρύχια καλώδια οπτικών ινών σύνδεσης της Ευρώπης με την Ασία και την Αφρική προσεγγίζουν την Κρήτη. Ως συνεπακόλουθο, η Κρήτη ξεκινά να ελκύει εμβληματικές επενδύσεις σε data centres και κέντρα τεχνολογίας.
- ✓ *Κόμβος μεταφορών:* Καίριες επενδύσεις στο οδικό και στο λιμενικό δίκτυο του νησιού είναι σε πορεία ενεργοποίησης, ενώ το δεύτερο μεγαλύτερο αεροδρόμιο της χώρας σχεδιάζεται στο Καστέλι. Συνεπώς, παράλληλα με την αξιοποίηση της ανοδικής διεθνούς επιβατικής κίνησης (με μέση ετήσια αύξηση της τάξης του 3%), ευκαιρίες δημιουργούνται τόσο στον τομέα της μεταφόρτωσης εμπορευματοκιβωτίων όσο και στον τομέα ανεφοδιασμού πλοίων.

Έχοντας με τις υποδομές θεμελιώσει τη βάση της πυραμίδας, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του νησιού (κυρίως λόγω κλιματολογικών συνθηκών) μπορούν να ξεκλειδώσουν την πλήρη δυναμική τους:

- ✓ **Τουρισμός:** Προικισμένη από τη φύση με μοναδικά χαρακτηριστικά (όπως υψηλή ηλιοφάνεια, εντυπωσιακές παραλίες, μοναδικά φαράγγια), η Κρήτη έχει αξιοποιήσει σε μεγάλο βαθμό το δυναμικό της. Συγκεντρώνοντας το ¼ των ελληνικών ξενοδοχείων 4-5 αστέρων και φιλοξενώντας το ½ των ξένων τουριστών που διανυκτερεύουν στην Ελλάδα, η Κρήτη αποτελεί το αδιαμφισβήτητο βαρύ πυροβολικό του τουρισμού της χώρας. Βάσει αυτών των δεδομένων, στοίχημα για το νησί αποτελεί η επιμήκυνση της σεζόν και η προσέλκυση τουριστών υψηλού εισοδήματος – παράμετροι που ευθέως τροφοδοτούνται από τη βελτίωση των υποδομών μεταφορών, ψηφιοποίησης και «πράσινης» μετάβασης.
- ✓ **Αγροδιατροφή:** Με τριπλάσια παραγωγικότητα γης σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα, η Κρήτη καλύπτει το 10% της ελληνικής αγροτικής παραγωγής, ενώ παράλληλα επιτυγχάνει τιμές κατά 20% υψηλότερες σε σχέση με τη λοιπή χώρα στις διεθνείς αγορές (συγκεντρώνοντας παράλληλα υψηλό ποσοστό ελληνικών ΠΟΠ). Μέσω των σχεδιαζόμενων επενδύσεων υποδομών μεταφορών, ψηφιοποίησης και ενεργειακής αναβάθμισης, ο κλάδος αγροδιατροφής μπορεί να ενισχύσει την επενδυτική του ελκυστικότητα, δημιουργώντας έτσι ανοδικές τάσεις όσον αφορά την εξωστρέφεια και το ποσοστό τυποποίησης της αγροτικής παραγωγής.

Στην κορυφή της πυραμίδας ανάπτυξης της Κρήτης, τοποθετείται το «διαμάντι» του τόπου: η ακαδημαϊκή καινοτομία, η οποία μπορεί να λειτουργήσει ως πολλαπλασιαστής ανατροφοδοτώντας τα υπόλοιπα μέρη. Ενώ η Κρήτη ήδη αποτελεί ακτινοβόλο ακαδημαϊκό κέντρο (με υψηλές σχετικές δαπάνες R&D, κορυφαία ακαδημαϊκά ιδρύματα και ερευνητικά κέντρα), υστέρηση παρατηρείται όσον αφορά την εφαρμοσμένη αξιοποίηση του ερευνητικού δυναμικού (με το επιχειρηματικό R&D να ανέρχεται σε μόλις 12% του ακαδημαϊκού, έναντι 200% στην Ευρώπη). Τα περιθώρια ανάπτυξης στον τομέα αυτό είναι τεράστια και εκτείνονται από ανάπτυξη τεχνολογιών ενεργειακής μετάβασης σε δημιουργία συστημάτων έξυπνων μεταφορών μέχρι την αξιοποίηση επαυξημένης πραγματικότητας στον τουρισμό και την παραγωγή κατάλληλων σπόρων στη γεωργία. Επιπλέον, η εφαρμοσμένη καινοτομία είναι κρίσιμη για την επίτευξη ισόρροπης ανάπτυξης, καθώς μπορεί να προσφέρει λύσεις σε ζητήματα ανταγωνιστικών χρήσεων γης (όπως, για παράδειγμα, η ιδέα των πλωτών νησίδων ΑΠΕ μακριά από τις τουριστικές ακτές, η οποία αναπτύσσεται με συμμετοχή επιστημόνων από την Κρήτη).

**Διάθεση επένδυσης στην επόμενη μέρα**  
(% ΜμΕ)



Ενώ τα επιμέρους μέρη της πυραμίδας ανάπτυξης της Κρήτης είναι παρόντα και με μικρές σπίθες να είναι ήδη ορατές, οι καταλύτες για την ουσιαστική ενεργοποίησή της και την ανάπτυξη συνεργειών είναι:

- ✓ **Η διάθεση των επιχειρήσεων για συνεργασία:** Το διαχρονικά αδύναμο σημείο της Ελλάδας όσον αφορά τη συνεργατική διάθεση φαίνεται σιγά σιγά να αλλάζει, με τον επιχειρηματικό τομέα να δείχνει σημάδια ωρίμανσης καθώς πλέον άνω του ½ των ΜμΕ έχει θετική στάση προς τις συνεργασίες, έναντι μόλις ¼ το 2018.
- ✓ **Η διάθεση των επιχειρήσεων για επενδύσεις:** Μετά από πολλά χρόνια αδύναμης επενδυτικής δραστηριότητας, το ½ των ΜμΕ δηλώνει ενεργό ενδιαφέρον για αξιοποίηση πόρων του Ταμείου

Ανάκαμψης, με την Κρήτη να έχει εντονότερο προσανατολισμό σε πράσινες και ψηφιακές επενδύσεις.

Έτσι σκιαγραφείται ο δυνητικός δρόμος ανάπτυξης της Κρήτης, ο οποίος για να υλοποιηθεί απαιτεί ολιστική στήριξη. Ειδικότερα, πέρα από επιμέρους επιχειρηματικά σχέδια, παράλληλα είναι κρίσιμο να χρηματοδοτηθούν οι κρίσιμες υποδομές και η εφαρμοσμένη καινοτομία, καθώς αποτελούν στοιχεία που δρουν πολλαπλασιαστικά στις αποδόσεις του συνόλου των επενδύσεων που πραγματοποιούνται. Κατέχοντας μια μοναδική γεωγραφική θέση ως το νοτιότερο σημείο της Ευρώπης, η Κρήτη σήμερα έχει την ευκαιρία να επανακατακτήσει το φυσικό της ρόλο ως προπύργιο δημιουργίας και ανάπτυξης.

Η μελέτη μπορεί να ανευρεθεί στην ιστοσελίδα του Ομίλου της ΕΤΕ στην ενότητα Μελέτες και Οικονομικές Αναλύσεις (κατηγορία Ελληνική Επιχειρηματικότητα): [https://www.nbg.gr/el/omilos/meletes-oikonomikes-analuseis/reports/crete\\_2022](https://www.nbg.gr/el/omilos/meletes-oikonomikes-analuseis/reports/crete_2022)